

Лариса Петренко
Університетський коледж Київського університету
імені Бориса Грінченка
Юлія Силенко
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ ЗА ДОПОМОГОЮ НАОЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочність – це важливий принцип навчання у початковій школі, який давно отримав визнання у педагогічній теорії та практиці. Це пояснюється особливостями психології дітей молодшого шкільного віку. Адже в основі цього принципу лежить ефективне засвоєння знань за допомогою безпосереднього залучення до процесу пізнання різних органів чуття.

Вивченням та застосуванням наочних засобів навчання займалися ще з давніх-давен такі вчені, як Я. А. Коменський, Ф. Дістервег, І. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинський, М. Б. Богданович та інші.

Своє обґрунтування, щодо використання наочних засобів навчання Я. А. Коменський висвітлює у «Великій дидактиці» такими словами: «... Хай буде для учнів золотим правилом: все, що можливо, надавати для сприйняття відчуттям: видиме для сприйняття зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, підлягаюче смаку – смаком, доступне дотику – шляхом дотику. Якщо ж які-небудь предмети і явища можна відразу сприймати декількома відчуттями – надати декільком відчуттям» [1, с. 384].

Застосування наочності раціоналізує роботу вчителя, покращує ефективність засвоєння матеріалу, допомагає зосередити увагу учнів на найважливішому, найсуттєвішому, також підносить інтерес до предмету та навчання загалом. Використання наочних засобів допомагає вчителю використовувати такі логічні операції на уроках як зіставлення та порівняння, аналіз та синтез, аналогію та узагальнення, повторення і закріплення вивченого матеріалу.

Без наочності дитина молодшого шкільного віку не може швидко пізнати світ навколо неї, адже у цьому віці дитина не потребує висновків, доказів, логічної послідовності; дитині потрібні образи – все те, що конкретизує певні поняття та зосереджує увагу учнів.

Ефективне застосування наочності забезпечується активізацією різних органів чуття, отже різною і за характером має бути і наочність.

У початкових класах використовуються такі види наочних засобів: природна наочність (рослини, тварини, корисні копалини); експериментальна наочність (у вигляді явищ випаровування, танення льоду); картинна й картинно-динамічна наочність (картини, малюнки, фотографія, діапозитиви, кіно); об'ємна (макети, муляжі, геометричні форми); звукова (грамзапис, магнітофонні записи, радіо); символічна й графічна (креслення, схеми, таблиці, карти); змішана наочність – навчальний звуковий кінофільм тощо [2].

Однак з найпростіших і досить важливих засобів навчання унаочнення є запис на класній дошці. Вчитель використовує дошку під час опитування, пояснення нового матеріалу, закріплення, чи для запису домашніх робіт. Крім звичайної класної дошки, нині вчителі все частіше починають використовувати ТНЗ (технічні засоби навчання), у вигляді демонстраційної наочності з використання інтерактивної дошки. Використання всіх можливостей інтерактивної дошки на різних формах та типах уроків дозволяє максимально

залучити учнів до роботи на уроці. Адже кожен учень хоче спробувати працювати біля такої дошки, тобто підвищується інтерес до матеріалу, що вивчається, мимоволі розвиваються розумові процеси, процеси уваги та запам'ятовування.

Таким чином, роль наочних засобів навчання у забезпеченні ефективного засвоєння учнями навчального матеріалу надзвичайно велика. Правильне використання та застосування різних видів наочностей повинно впливати із особливостей наочно-образного мислення учнів.

При виборі наочних засобів навчання необхідно врахувати, що вони повинні успішно вирішувати наступні дидактичні завдання: 1) сприяти розвитку в учнів наочно-образного мислення; 2) виступати в ролі засобів активізації уваги при засвоєнні будь-якого навчального матеріалу; 3) сприяти активізації навчально-пізнавальної діяльності школярів; 4) дозволяти конкретизувати теоретичні питання; 5) розширювати сферу практичних застосувань вивчених об'єктів; 6) створювати можливості для моделювання явищ, що безпосередньо не спостерігаються; 7) наочно систематизують та класифікують досліджувані явища; 8) дозволяють в конкретизованій формі одержати інформацію про ступінь вивчення навчального матеріалу.

З метою обґрунтування дидактичних умов оптимального використання наочного матеріалу у початковій школі доцільним є виділення педагогічних вимог до використання наочності. Такими вимогами є: 1) відповідність наочного змісту навчальному матеріалу; 2) виділення найважливіших ознак предмета; 3) естетичне оформлення наочності; 4) вчасне використання наочності на уроці; 5) помірність та доцільність у використанні наочності; 6) відповідність наочності віковим та психологічним закономірностям сприймання учнями; 7) інтерес учнів до розглядуваних об'єктів; 8) зв'язок змісту унаочнення з досвідом учнів.

Принцип оптимізації вимагає короткочасної демонстрації будь-якого наочного матеріалу, щоб за мінімальний необхідний час досягти бажаного результату. Тому наочні засоби навчання слід ретельно готувати для показу. Використання наочності на уроках у початкових класах має бути цілеспрямованим та методично виправданим. Знання видів наочних засобів навчання, дидактичних вимог, а також педагогічних вимог до вибору та застосування наочного матеріалу, а також методичних особливостей їх

використання допоможе уникнути поширених у шкільній практиці недоліків та помилок.

Література

1. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т. 1. – М.:Педагогика, 1982.-653 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – К. : Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.
3. Ягупов В. В. Педагогіка: Навч. Посібник./В. В. Ягупов – К. : Либідь, 2002. – 560 с.